HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

ואם בא לחתוך חותך מאי קאמר הכי קאמר [א]שאם בא לחתוך חותך ורמינהי [ב]תחלת ספר וסופו כדי לגזול כדי לגזול מאי אי כדי לגזול עמוד קשיא הקף אי כדי לגזול הקף קשי' עמוד א"ר נחמן בר יצחק לצדדין קתני רב אשי אמר [ג]כי תניא ההיא בספר תורה כדתניא [ד]כל הספרים נגללים מתחלתן לסופן ום"ת נגלל לאמצעיתו ועושה לו עמוד אילך ואילך א"ר אליעזר בר' צדוק כך היו כותבי ספרים שבירושלים עושין (ו) ספריהם ת"ר [ה]אין עושין ספר תורה לא ארכו יותר על הקיפו ולא הקיפו יותר על ארכו שאלו את רבי שיעור ס"ת בכמה אמר להן [ו]בגויל ששה [ז]בקלף בכמה איני יודע רב הונא כתב שבעין ספרי דאורייתא ולא איתרמי ליה אלא חד רב אחא בר יעקב כתב חד אמשכיה דעיגלי ואיתרמי ליה (ח)יהבו ביה רבנן עינייהו ונח נפשיה אמרו ליה רבנן לרב המנונא כתב רבי אמי ד' מאה ספרי תורה אמר להו דילמא [1]תורה צוה לנו משה כתב א"ל רבא לר' זירא נטע ר' ינאי ארבע מאה כרמי א"ל דילמא שתים כנגד שתים ואחת יוצא זנב מיתיבי ארון שעשה משה אמתים וחצי ארכו ואמה וחצי רחבו ואמה וחצי קומתו באמה בת ששה טפחים [ט]והלוחות ארכן ששה ורחבן ששה ועביין שלשה מונחות כנגד ארכו של ארון כמה לוחות אוכלות בארון שנים עשר טפחים נשתיירו שם שלשה טפחים צא מהן טפח חציו לכותל זה וחציו לכותל זה נשתיירו שם שני טפחים שבהן ספר תורה מונח שנאמ' [2]אין בארון רק שני לוחות האבנים אשר הניח שם משה [וגו'] מאי אין בארון רק מיעוט אחר מיעוט [י]ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות ס"ת שמונח בארון פירנסת ארון לארכו צא ופרנס ארון לרחבו כמה לוחות אוכלות בארון ששה טפחים נשתיירו שם שלשה טפחים צא מהן טפח חציו לכותל זה וחציו לכותל זה נשתיירו שם שני טפחים שלא יהא ספר תורה נכנס ויוצא כשהוא דחוק דברי ר"מ ר' יהודה אומר באמה בת חמשה טפחים והלוחות ארכן ששה ורחבן ששה ועביין שלשה מונחות באורכו של ארון כמה לוחות אוכלות בארון שנים עשר טפחים נשתייר שם חצי טפח אצבע לכותל זה ואצבע לכותל זה פירנסת ארון לארכו צא ופרנס ארון לרחבו כמה לוחות [יא]אוגדות בארון ששה טפחים נשתייר שם טפח ומחצה צא מהן חצי טפח אצבע [יב] ומחצה לכותל זה ואצבע ומחצה לכותל זה נשתייר שם טפח שבו עמודין עומדין שנאמר [3]אפריון עשה לו המלך שלמה מעצי הלבנון עמודיו עשה כסף רפידתו זהב מרכבו ארגמן וגו' [ל] וארגז ששיגרו בו פלשתים דורון לאלהי ישראל מונח מצדו שנאמר [4]ואת כלי הזהב אשר השבותם לו אשם תשימו בארגז מצדו ושלחתם אותו והלך ועליו ס"ת מונח שנאמר [5]לקוח את ספר התורה הזה ושמתם אותו מצד ארון ברית ה' מצד [יג] הוא מונח ולא בתוכו ומה אני מקיים אין בארון רק לרבות שברי

שאם בא לחתוך חותך. תימה לרשב"ג הא אמר לעיל בשמי כריכות מוקלקין ופ"ק כגון תורה בכרך אחד ונביאים בכרך ג' משמע אבל תורה ונביאים בכרך ג' אין מוקלקין אפי' שניהן רוצים וי"כ היכי אמר הכא למחוך ויש לומר דלא קאי אדלעיל אלא אדלקמיה דקאמר ואם בא לחתוך חותך מאי קאמר הכי קאמר כל שהוא לחתוך חותך אבל לא לגזול ולא לחתוך בכפי עצמו טפי עדיף: **הכי קאמר.** ומתניתין מלמעלה ולא יניח חלק שהרי אם בא לחתוך חותך ונמצא זה לפם הכרך וגנאי הוא לו להיות דף זה משונה מחבירו או מנם: **רבי נגוי.** קס"ד מד שיעורא כשחותך מממת חלוקה: **בגויל ששה טפחים בקלף בבמה.** גויל הוא עור שלא ניתקן כלל אלא שהשיירו את השער וכותבין בו במקום שער ולכבי קרי ליה גויל שאינו מתוקן כדלמר לעיל (דף ג.) גויל לפני דלא מצפיין ופעמים מותבין לותו לשיס דרך עור עוביו ולותו שכלפי שער קרוי קלף ולותו שלאל בשר קרוי דוכסוסטוס ולשון דוכסוסטוס הוי פיוהו מקום בשר דבלשון (ו) מדי קורין לבשר סוסטוס ולון היינו מקום כמו (ז) לון פלוני וכותבין על הקלף לבד בשר כדלמר בפ' המוליך (שבת דף עט:) ועל דוכסוסטוס לבד שער ובשיטה במקום תחך דשם הוא טוב לכתוב ובלנו דין קלף יש להם ולא דין דוכסוסטוס ולכך כותבין עליהם תפילין שאין כשרים על דוכסוסטוס אלא על הקלף כדלמר בהמוליך יין (שם):

דילמא תורה צוה. ולמור ר"ת לאותו פסוק קרוי תורה כדלמר בפ' ג' דסוכה (דף מב.) קטן היודע לדבר אביו מלמדו תורה מאי תורה תורה צוה לנו משה:

שלא יהא ספר תורה יוצא ונכנס בשהוא דחוק. ור"ת ולא לא היו מוליאין אותו מן הארון דשמא לאבול ליכנס בבית קבש הקדשים ויסיס שכפופים לא לשכחן בשבר יומא שהיה מוליאו ויי"ל דלעולך כדי לתקן שרי ליכנס בבית קבש הקדשים כדלמרינן בעירובין (דף קה.) ור"ג יכולין ליכנס שם כדי לתקן ספר תורה כדי שלא יתעפש ויתקלקל וגם משמרש משכן שילה עד שבנה שלמה בית המקבש היו יכולין להוליאו מן הארון ולעיין בו: **אצבע** ומחצה לבותל זה. נראה לר"ת דלא גרס ומחצה שלא תלבע לבותל זה דלמי גרס ומחצה תיקשי שיש עבר (ו) היכי יתבי כדפיין לקמן שלא תלבע גרס ושוטרתי דסויין שבה בטפח: **שבהן** עמודים עומדין. נראה לר"ת דסיינן להעמדת ישראל היה ולא עשוס של זהב שלא להזכיר מעשה העגל לשון קטיגור נעשה סניגור וכן אמרינן [בר"ה] (דף כו.) דמשום הכי לא היה כהן משמש לפני ולפנים ביוה"כ בבגדי זהב משום לשון קטיגור נעשה סניגור ושמש פריך והא הוה ארון שהיה של זהב והיה לפניס ושני מכפר קשמרי והני עמודים נמי היו כמו מכפר שבה עשוים סיפון להעמדת ישראל והוה שיפה הפייט (ו) תבנית אות יוסף עמודיו עשה כסף בשביל תבנית אות יוסף סיפון של יוסף להיינו עגל דיוסף נקרא שור שנאמר (דברים לג) בכור שורו הדר לו לכך עמודיו עשה כסף ולא שלא להזכיר בשעשה העגל:

תרי

[א] מיי' פ"ז מהל' ס"ת הל' טו סמג עשין כה [שו"ע יו"ד סי' קעב סעי' ג בהג"ה]: [ב] ב מיי' פ"ט שם הלכה ג סמג עשין כה טוש"ע יו"ד סי' רעב סעיף ג: [ג] ד מיי' שם וסמג שם טוש"ע יו"ד סי' רעח סעיף ב: [ד] ה ו ז מיי' שם פ"ט הלכה ג וסמג שם טוש"ע יו"ד סי' רעב סעיף ג [וכ"כ בלבוש הלכות ספר תורה סי' ס"ו]:

רבינו גרשום

דף פנוי מלמטה ומתחיל באחר מלמעלה שאם באו לחלוק שיכולין לחתוך ולחלק יפה כבשתי כריכות. שמונה נביאים ח' ספרים של נביאים. ועושה בראשו של ספר תורה חלק כשיעור לגלל עמוד בתחלתו והאי תחלה הוי סוף הספר לפי כי בסוף מתחילין לגלגל המגילה ומגלגל והולך עד ראש לפי שכל ספריהם נכתבין כעין מגילה ולא בקונטרסים (והם) והכי נמי את כל ההיקף על אותו חלק כדי שיהא משמש הקלף פנוי לכתבי הקדש: קשיא עמוד דלעיל קתני בראשו כדי לגול עמוד והכא קתני תחלת הספר וסופו כדי לגול עמוד. האי כדי לגול דברייתא נמי לצדדין קתני כדאמרן דתחלה כדי לגלל עמוד ובסוף כדי לגול ההיקף רב אשי אמר לעולם לא קתני לצדדין אלא תחלתו וסופו כדי לגול עמוד ובספר תורה מיירי דלאמצעיתו נגלל על ב' עמודים אבל שאר ספרים היו נגללין הכל על עמוד אחד ואמטו להכי צריך להניח כדי היקף כדאמרן. ולא אורכו יותר על הקיפו שכשמושכין אותו בחוט של משיחה לאורכו של דף ומקיפין מן אותו חוט היקף הספר תורה שיהא שוים במחה. בגויל ו' טפחים אורך הדף שכך למד מגויל. אבל מן קלף לא אמר לפיכך אמר איני יודע. ולא איתרמי ליה שיהא אורכו שוה להקיפו. יהבי ביה עייניהו קינאו (אדון) בו שכך כיון. תורה צוה לנו כתב דדומה עליו גוזמא. ורמינהו מקשה על מאי דאמר שיהא ס"ת הקיפו כאורכו. וארון שעשה משה היה דומה כמין תיבה שאין לה כיסוי שבכפרת היה מכוסה. באמת בת ו' טפחים. ואמתים וחצי אורכו עולין לט"ו טפחי': וכמה לוחות אוגדות בארון. כלומר כמה מחזיקות בארון י"ב טפחי' שהיו מונחין הלוחות זו בצד זו. ואין ורק תרי מיעוטי לרבות ספר תורה שמונח בארון באותן ב' טפחי' שנשתיירו מאורך הארון והיה אורכו של ספר תורה כרוחבן של לוחות ו' טפחים נשתיירו ב' טפחים פנוי טפח לצד כותל זה וטפח לצד כותל זה שכל אותן ב' טפחים משימין ידיהן אחת מיכן ואחת מיכן ומגביהין ספר תורה בריוח ומוציאין אותו לחוץ כדי שלא יהא נכנס

ויוצא בדוחק; שבו באותו טפח עמודיו של ארון עומדין שנאמר אפריון עשה לו זה ארון. המלך שלמה. המלך שהשלום שלו וכתב עמודיו עשה כסף של ארון. בצידו מבחוץ.

ג) [נדרים נח:], ג) [נדרים נת.], ד) [יומא מג. וש"נ], ה) נ"ל הטיכה], ו) [מיז וקן], ז) [נ"ל לפני ד"ס ס"ת], ח) [בסנס עט: ד"ס קלף כתבו דבלשון יון], ט) [בכורות יח:], י) ביוס רלשון דפסס,

תורה אור השלם

1 תּוֹרָה צִוָּה לָנוּ מֹשֶׁה מוֹרָשָׁה קְהִלַּת יַעֲקֹב:
דברים לג ד

2 אֵין בָּאָרוֹן רַק שְׁנֵי לֻחוֹת הָאֲבָנִים אֲשֶׁר הִנַּח שָׁם מֹשֶׁה בְּחֹרֵב אֲשֶׁר כָּרַת יְיָ עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּצֵאתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם:
מלכים א ח ט

3 אַפִּרְיוֹן עָשָׂה לוֹ הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה מֵעֲצֵי הַלְּבָנוֹן: עַמּוּדָיו עָשָׂה כֶסֶף רְפִידָתוֹ זָהָב מֶרְכָּבוֹ אַרְגָּמָן תּוֹכוֹ רָצוּף אַהֲבָה מִבְּנוֹת יְרוּשָׁלָ͏ִם:
שיר השירים ג ט-י

4 וּלְקַחְתֶּם אֶת אֲרוֹן יְיָ וּנְתַתֶּם אֹתוֹ אֶל הָעֲגָלָה וְאֶת כְּלֵי הַזָּהָב אֲשֶׁר הֲשֵׁבֹתֶם לוֹ אָשָׁם תְּשִׂימוּ בָּאַרְגֵּז מִצִּדּוֹ וְשִׁלַּחְתֶּם אֹתוֹ וְיָהָלָךְ:
שמואל א ו ח

5 לְקֹחַ אֶת סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה וְשַׂמְתֶּם אֹתוֹ מִצַּד אֲרוֹן בְּרִית יְיָ אֱלֹהֵיכֶם וְהָיָה שָׁם בְּךָ לְעֵד:
דברים לא כו

הגהות הב"ח

(א) גמ' עוסק לספריהם: (ב) שם בא לחתוך חותך. מאי קאמר הכי קאמר כל שהוא לחתוך זה ונמצא לכותל זה פחות ע"ש ומיהא ומתקן נמתק ג' פעמים: (ג) שם מרכבו תרגום וגו' תוכו רצוף אהבה ומרגז: (ד) שם מלך אוהבה ומרגז: (ה) שם רש"י ד"ה דילמא וכו' ד' מלה ספרי תורות לא כתב דאין פנוי לגלל אחד לכתוב כולי האי ס"ל: (ו) תוס' ד"ה אלמא וכו' תקשה אימ עשר בי"ב היכי יתבי: